

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

ТРУШИК ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ
РЕАЛІЗАЦІЇ**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

за освітньо-професійною програмою

«Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична
діяльність»

спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Качковська Л. Р.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри проф. Гаврилюк С. В. _____

Луцьк – 2025

АНОТАЦІЯ

Трушик В. В. Інформаційна політика України в умовах воєнного стану: нормативно-правове забезпечення та напрями реалізації. Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У кваліфікаційній роботі встановлено мету та завдання інформаційної політики. Так, зокрема метою дослідження є аналіз нормативно-правового забезпечення інформаційної політики держави в умовах війни, розгляд застосування інформаційної політики на практиці задля забезпечення національної безпеки.

Об'єктом дослідження виступає інформаційна політика як засіб поширення та контролю інформації під час викликів війни.

Предметом – є розгляд застосування інформаційного законодавства задля забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану.

В бакалаврській роботі вивчено низку нормативно-правових актів щодо впровадження воєнного стану, проведення інформаційної політики, забезпечення інформаційної безпеки. Серед них: Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про державну таємницю». Проаналізовано їх зміст, звертаючи особливу увагу на питання інформаційної сфери в період воєнної агресії Російської Федерації проти України.

Ключові слова: Україна, інформація, інформаційна політика, інформаційна безпека, інформаційне законодавство, війна, воєнний стан, загрози, процеси правотворчості.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	8
1.1. Інформаційна політика як ключовий елемент функціонування інформаційного простору держави.....	8
1.2. Роль державної політики у зміцненні інформаційної безпеки України.....	13
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	19
2.1. Поняття «воєнний стан» та його вплив на правотворчі процеси.....	19
2.2. Законодавчі акти щодо регулювання інформаційної політики України.....	23
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (2022–2024 РР.)...	29
3.1. Реалізація інформаційної політики в умовах збройної агресії.....	29
3.2. Особливості функціонування інформаційного простору України у 2022–2024 роках.....	33
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена масштабними трансформаціями, які відбулися в українському суспільстві та державному рівні після 24 лютого 2022 року, коли розпочалося повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України. Ця подія докорінно змінила не лише політичну та економічну ситуацію в країні, а й поставила нові вимоги до функціонування інформаційного простору, що викликало необхідність переосмислення підходів до формування та реалізації державної інформаційної політики в умовах війни.

У контексті воєнного стану інформаційна політика набула особливого значення, оскільки стала одним із ключових інструментів забезпечення національної безпеки, захисту інформаційного простору від зовнішнього впливу та інформаційних атак, а також засобом підтримання стабільності всередині країни. Її роль полягає не лише в регулюванні інформаційних потоків, але й у збереженні державного суверенітету, забезпеченні конституційних прав і свобод громадян та юридичних осіб, боротьбі з дезінформацією, поширенням фейкових новин і пропаганди.

Таким чином, дослідження питань удосконалення законодавчої бази в умовах воєнного часу, аналіз викликів, що постають перед державою у сфері інформаційної політики, а також розробка ефективних механізмів протидії інформаційним загрозам мають велике теоретичне й практичне значення. Актуальність теми визначається потребою в адаптації інформаційної політики до реалій сучасної гібридної війни, підвищення ефективності захисту інформаційного простору та забезпечення національної стійкості.

Метою дослідження є аналіз нормативно-правового забезпечення інформаційної політики держави в умовах війни, вивчення основ її реалізації задля забезпечення національної безпеки.

Для досягнення означеної мети поставлено наступні **завдання**:

- з'ясувати мету та розкрити вплив інформаційної політики на сфери суспільного та політичного життя держави;
- розглянути методи несанкціонованого впливу на безпеку інформаційного простору держави та встановити форми боротьби з ними;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення, яке суттєво впливає на подальшу реалізацію інформаційної політики України після повномасштабної агресії;
- проаналізувати розвиток процесів правотворчості під час воєнного стану та окреслити важливість подальшого вдосконалення інформаційного законодавства.

Об'єктом дослідження виступає глобалізація інформаційного простору в період воєнного стану.

Предметом дослідження є аналіз застосування інформаційного законодавства задля забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 2020 по 2024 роки, коли відбувалась реалізація вітчизняного законодавства щодо інформаційної політики, які зазнають постійних змін в умовах воєнного часу. У дослідженні зосереджується увага на нормативно-правовому забезпеченні, яке було прийняте до війни, але під час воєнного часу були внесені ряд змін та доповнень, що посилюють рівень національної безпеки держави.

Стан наукової розробки проблеми. Низка дослідників торкалися тем пов'язаних з правотворчістю та інформаційною політикою в період сучасної війни. Серед них можна виділити Тетяну Савосько [40–41], яка проаналізувала особливості державної інформаційної політики України під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації, а також описала значення надання громадянам доступу до інформації та важливість її достовірності під час воєнного стану. Наталія Пархоменко у статті «Особливості правотворчої діяльності за умов воєнного стану» [14] охарактеризувала чине законодавство

України та внесення до нього змін і доповнень, а також прийняття нового правового масиву, пов'язаного із необхідністю організації державного механізму та правопорядку в умовах воєнного стану. Також дослідник Юрій Ніколаєць [12] вивчав суспільно-мобілізаційний потенціал державної інформаційної політики України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації. Виявив залежність державної інформаційної політики України від перебігу подій на фронті, успішності реалізації мобілізаційних заходів та характеру організації протидії ворожим інформаційно-психологічним операціям.

Серед наукових робіт були використані: «Стратегічні засади забезпечення інформаційної безпеки в сучасних умовах» Віталія Новицького [13], «Особливості правотворчої діяльності за умов воєнного стану» Наталії Пархоменко [14], «Державна інформаційна політика України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації» Юрія Ніколайця [12], «Державна інформаційна політика України під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації» Тетяни Савосько [40], «Публічне управління захистом інформаційного простору в умовах надзвичайних ситуацій» Сергія Глобенка [2], «Актуальні питання удосконалення реалізації державної інформаційної політики України в умовах гібридної війни» Наталії Бартош [1], «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод» Ірини Котерлін [6] та інші.

Джерельна база дослідження репрезентована законами та підзаконними нормативними актами України, що регулюють відносини в досліджуваній сфері. Серед них закони України: «Про інформацію» [28], «Про доступ до публічної інформації» [21], «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [26], «Про захист персональних даних» [27], «Про державну таємницю» [20], «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації» [19], «Про медіа» [29], «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [35], «Про боротьбу з тероризмом» [16], «Про

затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [24], «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» [25] та інші.

Методи дослідження. Для успішного досягнення мети роботи використано комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження: метод аналізу і синтезу – для ознайомлення з об’єктом дослідження і його аспектами; методи узагальнення та порівняння – передбачає виділення спільних ознак, характеристик або закономірностей у вивченні досліджуваного питання, та формулювання в результаті обґрунтованого узагальнення.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження питання інформаційного законодавства задля забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану є важливим для розуміння сучасних положень безпекової ситуації України. Результати вивчення стануть актуальними для вивчення освітніх компонентів з правового забезпечення професійної діяльності та інформаційної безпеки.

Наукова новизна одержаних результатів. У результаті проведеного дослідження уточнено зміст інформаційного законодавства України в умовах воєнного стану, а також обґрунтовано його роль у забезпеченні національної безпеки.

Апробація результатів дослідження. Тези на тему «Нормативно-правове забезпечення інформаційної сфери України в умовах війни» включено до збірника матеріалів XIX Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (13–14 травня 2025 р., м. Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки). С. 409–411.

Публікації. Трушик В. Нормативно-правове забезпечення інформаційної сфери України в умовах війни. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (13–14 травня 2025 р., м. Луцьк, ВНУ імені Лесі Українки). С. 409–411.

РОЗДІЛ 1

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Інформаційна політика як ключовий елемент функціонування інформаційного простору держави

А. Мирошніченко зазначає, що не так давно засоби масової інформації слугували своєрідним містком між громадськістю та державою, а інформаційна політика була лише допоміжним інструментом держави у корпоративній підтримці владних органів. Але сьогодні, набувши значно більшого значення, інформаційна політика стала важелем впливу у сучасній війні [10, с. 42].

Внутрішні та зовнішні потоки можуть значно впливати на чутливу до них інформаційну політику, адже на неї покладається створення, поширення та збереження інформації в соціальних системах, які по цій причині знаходяться під перманентним суспільним контролем [10, с. 42].

Інформація є об'єктом інформаційно-політичних відносин, а громадськість, юридичні особи, державна влада та міжнародні організації, відповідно, її суб'єктами [10, с. 42].

Вказується, що мета інформаційної політики полягає в забезпеченні інформацією оперативних та стратегічних цілей соціально-економічного розвитку та формування суспільства, яке може бути витривалим до внутрішніх та зовнішніх загроз. Серед ключових завдань інформаційної політики виділяють «формування інноваційної діяльності, ефективне управління інформаційними ресурсами держави, сприяння розвитку національної інформаційної інфраструктури та розвиток інформаційного середовища. Але особлива увага в наш час повинна приділятися стримуванню загроз надзвичайно важливим інтересам держави, особи та суспільства під час процесів інформаційної діяльності» [10, с. 42].

До прикладу, в Німеччині мета інформаційної політики полягає в здійсненні вільного транскордонного обміну інформацією та забезпечення свободи слова. Окрім того, до переліку завдань входить також формування згідно з новими економічними та політичними умовами конкретних принципів та норм регулювання інформаційним простором. Вказується про важливість забезпечення реформації в державному управлінні країни шляхом популяризації демократичних цінностей, формування актуальної правової бази, забезпечення технологічного сектору інформації з проведенням кваліфікації спеціалістів тощо [11, с. 73].

У Японії метою інформаційної політики є забезпечення розвитку інформаційного суспільства, яке ґрунтується на користуванні оптично-волоконних засобів зв'язку. Завдяки цьому державні структури, урядові інституції та приватні підприємства мають вільний доступ до потрібного їм програмного забезпечення [11, с. 73].

Основною метою інформаційної політики Великої Британії є покращення конкурентних умов на ринку інформації, запровадження в державне управління сучасних інформаційних технологій та покращення якості інформаційних послуг. Серед пріоритетів держави виділяють: приватний бізнес, охорона здоров'я та освіта. Слід зауважити, що інформаційна політика Великобританії базується на принципах задля захисту споживацьких інтересів в технологічних мережах та системах, дотримання нейтральності законів щодо технологічності та розвитку міжнародного партнерства [11, с. 73].

У період воєнного стану інформаційна політика набуває ключового значення, виконуючи роль механізму реалізації комплексу заходів, які впроваджуються органами державної влади у тісній взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Ці заходи спрямовані на ефективне управління інформаційними процесами, із одночасним урахуванням національних інтересів у сфері оборони. Такий підхід створює основу для формування інформаційного суспільства, в якому забезпечується належний рівень захисту інформаційної

безпеки, дотримання прав і свобод людини, інтересів громадськості та суверенітету України як незалежної держави.

В період війни входження України у світовий інформаційний простір, забезпечення гармонійності інтересів держави та суспільства, боротьба з неправдивою інформацією та контроль за конфіденційністю також покладається на державну інформаційну політику. Загалом, функціонування будь-якої інформації сьогодні входить до обов'язкових повноважень нашої держави [10, с. 42].

Проте, Ю. Мохова та А. Луцька, аналізуючи сучасну ситуацію, приходять до висновку, що уніфікованої правової бази щодо формування інформаційного суспільства, яка б всебічно відображала змінні процеси у суспільстві під технологічним впливом в Україні немає [11, с. 73].

Т. Савосько вказує, що англomовний термін «information politics» застосовують для означення політичного використання інформації та її впливу. [42, с. 24]. Виходячи з цього, інформаційна політика може існувати в декількох формах та на декількох рівнях. Обов'язковість політики, методи її реалізації та впровадження визначаються формами, а під рівнями розуміють географічні та організаційні межі політики. Певні форми політики, наприклад, експертиза або аналіз характерні всім її рівням [42, с. 24].

Так, Т. Савосько виділяє такі рівні інформаційної політики: інституційний; регіональний; національний; глобальний [42, с. 24].

Закон України «Про інформацію» визначає такі напрями державної інформаційної політики: забезпечення доступу до інформації для всіх; створення рівнозначної можливості створення, одержання, використання, поширення, захисту інформації; створення інформаційного суспільства та електронного урядування; поповнення національних інформаційних ресурсів; контроль щодо інформаційної безпеки; контроль за прозорістю діяльності органів державної влади; тощо [28].

Вказується, що невпинно зростаюча цінність інформації викликає збільшення впливу інформаційної політики на інші політичні форми. Окрім того,

інформаційна політика є доволі старою формою правління, розуміючи її як форму регуляції доступу до інформації. У тому ж XX столітті уряди світу вели послідовний та цілеспрямований контроль інформаційних процесів та потоків інформації задля здійснення функціонування їхньої влади [42, с. 24].

Розглядаючи інформаційну політику в ширшому сенсі, можна сказати, що вона має зв'язок з такими аспектами культурного, економічного та соціального життя, як галузь освіти, наука, економіка, ринкова конкуренція, медіа-грамотність, право, національна безпека, культурна спадщина та громадянське суспільство. Всі вони є предметами інтересу інформаційної політики, цілком чи частково [42, с. 24].

Найбільшого впливу інформаційної політики зазнають такі сфери суспільного та політичного функціонування держави, як публічний простір, доступ до інформації та діяльність соціальної публічної сфери [42, с. 25].

Публічна сфера є незалежним від приватно-корпоративних та державних впливів суспільного простору, у якому інформація може вільно розповсюджуватись та прозоро розглядаються питання громадськості. Необхідність даної сфери можна пояснити її забезпеченням демократичності та впливом на захист свобод громадян. Її складовими є такі форми інформаційних систем, як державні школи та бібліотеки, форуми громадськості, публічна преса та будь-які засоби необхідні для дискусій щодо соціально-політичної інформації. Вказується, що публічна сфера ставить собі за мету забезпечення безперешкодного доступу до інформації [42, с. 25].

Основною передумовою та метою публічної сфери є забезпечення вільного доступу до інформації. Громадяни ж мають бути освіченими та компетентними на достатньому рівні задля участі в управлінні державою та прийнятті політичних рішень. Взаємодія доступу до інформації та активною участю громадянина в управлінні державою можлива завдяки забезпеченню вільного доступу громадян до певних суспільно важливих питань, щоб громадянин побудував свою думку стосовно даної проблеми; функціонування каналів зв'язку задля створення точок зору та дискусій щодо них; забезпечення вільного

доступу до інформації права громадян та можливості їхнього застосування у вільному доступі [42, с. 25].

Соціальну неприйнятність або задовільну реалізацію видами інформації, зазвичай, встановлює інформаційна політика, яка керує правилами у сфері доступу до публічної інформації. Така інформаційна політика визначає яка інформація може надаватись державою, а яка – ні. Також, вона встановлює організації та соціальні групи, що можуть отримати доступ до певної інформації [42, с. 25].

Говорячи про інституційний рівень інформаційної політики, можна сказати, що вона є засобом збирання та застосування інформаційних масивів щодо продуктивності у випадках делегування повноважень необхідних для виконавчих рішень та встановлення певних заохочень чи нагород. В даному значенні найважливішою складовою інформаційної політики є моніторинг функціонування організації та її показники. Інструментом, що надає можливість переоцінити систему заохочень та організаційні структури, вивчити внутрішні відносини та складові делегування повноважень – це все формує принципи інформаційної політики. Дане розуміння інформаційної політики має такі складові: розподіл управління та централізація; свобода інформаційного доступу; архівування матеріальних копій; право на інтелектуальну власність; грамотність; конфіденційність; створення та застосування інформаційних ресурсів [42, с. 25].

Також, можна дати визначення інформаційної політики як групи певних конкретних цілей, визначених державою задля управління, безпеки, збору, створення, обміну та будь-яких інших дій з використанням інформації. Інформаційна політика комплексно уособлює головні складові зовнішньої та внутрішньої політики. Завдяки гармонійній інформаційній політиці враховуються державні цілі разом з думкою та потребами громадськості. Коли інтереси державних структур в дисбалансі виходять на перше місце у реалізації інформаційної політики, громадськість зазнає певної шкоди [42, с. 26].

Проте національні та державні інтереси в широкому їх розумінні неодмінно повинні враховуватись при здійсненні інформаційної політики, адже без вітчизняного інформаційно-комунікаційного простору виникає загроза втрати суверенітету, особливо в теперішній воєнний час [42, с. 26].

У нинішній складній ситуації необхідно направити внутрішню політику на формування умов для створення мережевого громадянського суспільства задля відновлення України. Тому вирішення проблеми національної інформаційної політики має вагомим практичне значення. Тобто, інформаційна політика спрямовується на чітке встановлення цілей спільного суспільного розвитку та захисту української громадськості. Воєнний період держави покладає на інформаційну політику сприяння забезпеченню державної безпеки шляхом інтеграції державних інституцій і суспільства, формування єдиного національного інформаційно-комунікаційного простору [42, с. 26].

Отже, даний інформаційно-комунікаційний простір буде сприяти створенню чіткого діалогу громадськості та державної влади, формуючи тим самим воєнну та національну безпеку.

1.2. Роль державної політики у зміцненні інформаційної безпеки України

О. Каранфілова тлумачить інформаційну безпеку як «умови захищеності систем обробки даних і зберігання інформації, яке гарантує її доступність, цілісність та конфіденційність, забезпечує розвиток та використання даних враховуючи інтереси суспільства, людини та держави, сприяючи усуненню будь-яких негативних та злочинних дій» [4, с. 71].

Л. Маланчук та А. Данилюк у статті «Аналіз системи інформаційної безпеки в Україні та пріоритети її удосконалення» [9] вказують, що «інформаційна безпека передбачає, перш за все, захист інформаційної сфери від зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз. Якісне створення системи

забезпечення інформаційної безпеки в Україні має певну складність і тому потребує розробки теоретико-методологічних засад та правового механізму реалізації інноваційних реформ. В якості основного регуляторного напрямку може бути адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки, оскільки саме він особливо впливає на ефективність впровадження адміністративно-правових методів та інструментів. І саме він в результаті забезпечує достатній рівень захисту інтересів людини, суспільства, держави в цілому. Однак кримінальне право, цивільне право і не тільки також використовуються щодо відносин інформаційної безпеки [9, с. 178]».

Також А. Мирошниченко зазначає, що новітнє значення інформаційної політики полягає в її використанні задля збереження безпеки не лише окремої людини, держави чи суспільства, а й усієї світової спільноти. Тому в значній кількості міжнародних організацій та держав створені структури, діяльність яких покладена на виконання інформаційних процесів та на забезпечення світової інформаційної безпеки [10, с. 42].

В. Котляров стверджує, що міжнародна співпраця в галузі інформаційної безпеки складається з:

- створення нормативно-правової бази, яка відповідатиме за міжнародні інформаційні зв'язки та за їхню кооперацію щодо інформаційної безпеки;
- започаткування та входження в наявні двосторонні та багатосторонні організації, які функціонують з метою розв'язання інформаційних проблем, особливо безпеки;
- активна діяльність в підрозділах (виконавчих та керівних) вищезгаданих організацій, проведення заходів оперативного та планового характеру [7, с. 48].

Посилаючись на основний документ, Конституція України [5] встановлює, що захист національної безпеки є найважливішою державною функцією. Важливе місце в концепціях національної безпеки посідає інформаційна безпека. І. Котерлін зазначає, що супротив інформаційному впливу інших держав та розширення напрямків політики щодо національної безпеки є головною ціллю

даних концепцій. Але через відсутність уточнень щодо конкретних загроз інформаційному простору України та супротиву їм ці концепції були лише формальними та не використовувались практично [6, с. 151–152].

Нова редакція «Стратегія національної безпеки України» 2020 року встановлює, що найважливішими напрямками у забезпеченні національної безпеки є захист суспільства, особи та держави від різноманітних правових порушень та визначається важливість відновлення порушених прав. Також зазначається про необхідність у покращенні національної системи кібербезпеки задля контролю кіберзагроз. Окрім цього, у Стратегії акцентується увага на важливості забезпечення отримання достовірної та вичерпної інформації про ситуацію в країні та світі загалом [6, с. 152].

Уже наступна «Стратегія інформаційної безпеки» схвалюється у 2021 році, базується на принципах Конституції України, низці законів України і міжнародних договорів, а також, Стратегії кібербезпеки України та Стратегії національної безпеки України. Саме ця Стратегія встановлює конкретні потенційні загрози інформаційному простору України. Насамперед, встановлюється, що небезпечною є інформаційна політика Російської Федерації [6, с. 152].

В Стратегії інформаційної безпеки надається визначення поняттю «інформаційна безпека України» встановлюючи, що вона є «складовою національної безпеки України, станом захищеності територіальної цілісності держави та її суверенітету, конституційного ладу, забезпечення системи захисту та протидії негативного впливу неправдивої інформації та пропаганди. Тобто, відповідно до Стратегії, забезпечення захищеності демократичного устрою є частиною інформаційної безпеки» [6, с. 152].

Загроза може виникнути як умисно зі злочинними цілями, так і випадково через відсутність необхідних кваліфікаційних навичок суб'єкта інформаційних відносин. Під потенційну небезпеку може потрапити будь-хто. До прикладу загроз можна навести певні впливи, такі як хакерство та відсутність будь-яких дій з боку уповноважених осіб та органів щодо встановлення потенційної

небезпеки та протидії їй, певний рівень інформаційної культури влади та суспільства, економічна та соціальна ситуація у державі та суспільстві, допускання помилок у прийнятті та реалізації законів, помилки у стратегіях в політичній діяльності [6, с. 152].

У той же час, В. Новицький зазначає, що існують десятки способів впливу на інформаційний простір. Серед них виділяються, наприклад, психологічні та спеціальні інформаційні операції, пропаганда, дезінформація та багато інших. При цьому, кожен спосіб впливу має власні форми, алгоритми та методи застосування. Береться до уваги те, що значна частина таких дій спрямовується з інших країн, але опирається на можливості та оперативні позиції тої країни, яка потрапляє під ціль. Ті ж російські операції інформаційного впливу відзначаються плануванням в межах одного оперативного задуму зі спільним наративом, але відрізняються вибором аудиторії-жертви та реалізацією. Тому здебільшого виконавцем таких дій вибирають того, хто живе в Україні. Спецслужби, в свою чергу, займаються пошуком таких осіб та притягають до відповідальності. Серед них можуть бути й цілі системи так званих «тролеферм» та «ботоферм» [13, с. 115].

«Стратегія інформаційної безпеки» також дає визначення поняттю «інформаційна загроза», вказуючи, що це певні реально або потенційно негативні явища, чинники і тенденції впливу на державу, суспільство або людину завдяки інформації, яка використовується щоб завдати збитків національним інтересам та цінностям України, її обороні та національній безпеці [6, с. 152].

Дана Стратегія вказує, що очікуваним результатом є: надійно захищений інформаційний простір держави, процес інформаційної реінтеграції громадян, підвищення медіа-грамотності суспільства, хороший рівень медіа-культури, розповсюдження радіомовлення України на її територіях, забезпечення конституційних прав щодо безперешкодного вираження поглядів та захисту приватного життя, оперативна діяльність системи стратегічних комунікацій та успішна боротьба з розповсюдженням незаконного контенту, захист

журналістських прав та створення української громадської ідентичності [6, с. 152].

І. Котерлін вказує, що інформаційна безпека створюється політико-правовою та комплексно-технічною діяльністю відповідних органів влади. Забезпечення інформаційної безпеки у період війни має бути пріоритетом для держави, адже вона має прямий зв'язок з безпекою людини та суспільства. Після введення воєнного стану була прийнята низка нормативно-правових актів, спрямованих на регуляцію інформаційних правовідносин у контексті заборони розповсюдження інформації, яка може бути небезпечною для держави та суспільства під час війни. Було врегульовано порядок дій щодо вилучення такої інформації та посилено відповідальність за дані правопорушення [6, с. 154].

В контексті вищезазначеного О. Каранфілова зазначає, що при розгляді механізму державно-правової організації інформаційної безпеки необхідно надати уваги таким частинам даного механізму:

- освітньо-просвітницька діяльність, яка відповідає за підготовку спеціалістів у сфері медіа-грамотності, кібербезпеки, аналізу інформації та створення проєктів по обізнаності суспільства у цих галузях;
- законодавча база, необхідна для корегування законодавства з приділенням уваги новим проблемам в інформаційній сфері, особливо під час воєнних дій та кібератак;
- органи державної влади, які формують та реалізують політику в інформаційній сфері, а зокрема безпеці. До прикладу, технічна частина охорони інформаційних систем покладається на державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України [4, с. 72].

Успішність державної інформаційної політики, як вважає вчений Н. Бартош, залежить не лише від процесу реалізації, а й від результативності її впливовості на українську громадськість. Серед чинників ефективності можна виділити: «покращення в українського суспільства довіри до українських засобів масової інформації та влади, презентативним є і хороше відношення громадян до реалізації реформ публічною владою, а також усунення дестабілізуючих

інформаційний національний простір чинників. Важливим є здатність побудувати імунітет в українського суспільства до пропаганди Російської Федерації, а разом з тим і збільшити власний вплив на інформаційне поле держави-агресора та інших країн» [1, с. 22].

Отже, аналіз законодавчої бази та практичних аспектів функціонування державної інформаційної політики України засвідчив її ключову роль у забезпеченні національної безпеки, особливо в умовах війни та гібридних загроз. Інформаційна політика сьогодні вже не є суто допоміжним елементом державного управління, а виконує функції стратегічного інструмента впливу, регулювання та захисту інформаційного простору держави. У сучасних умовах інформаційна політика стала невід'ємною складовою як внутрішньої, так і зовнішньої політики, охоплюючи питання інформаційної безпеки, розвитку інфраструктури, медіа-грамотності, а також правового регулювання. Особлива увага приділяється захисту від інформаційних загроз, зокрема з боку Російської Федерації, боротьбі з дезінформацією, пропагандою та кіберзлочинністю.

Таким чином, визначальним напрямом національної інформаційної політики має стати формування цілісного інформаційно-комунікаційного простору, який забезпечує ефективну взаємодію між державою та громадянськістю, формування української ідентичності, а також протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам. Державна інформаційна політика України повинна не лише забезпечувати технічну та правову захищеність інформаційного простору, а й формувати стійке демократичне суспільство, здатне самостійно аналізувати, фільтрувати та протидіяти інформаційним впливам. Її ефективність полягає у гармонійному поєднанні національних інтересів з потребами громадськості, високому рівні інформаційної культури та спроможності забезпечити стратегічну комунікацію в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Поняття «воєнний стан» та його вплив на правотворчі процеси

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає, що «воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [36].

Конституція України [5], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [36] та Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [17] є правовою основою введення воєнного стану.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» вказує, що «нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим, рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які стосуються прав і свобод людини і громадянина, що обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану, тимчасово не застосовуються [36].

Окрім того, якщо введено воєнний стан, то забороняється:

- зміна Конституції України;
- зміна Конституції Автономної Республіки Крим [36];

24.02.2022 р., на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, згідно з 20 пунктом частини першої статті 106 Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [36], через військову агресію Російської Федерації проти України введено воєнний стан та видано Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [17].

«Указ встановлює військовому командуванню разом з військовими адміністраціями, органами виконавчої влади, правоохоронними органами та за участю органів місцевого самоврядування запроваджувати і здійснювати передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи правового режиму воєнного стану, реалізовувати повноваження, необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності» [17].

Даний указ регламентує, що на період дії військового стану можуть обмежуватись певні конституційні права та свободи людини та громадянина України. Окрім того, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», запроваджуються обмеження прав та інтересів юридичних осіб, в межах необхідності здійснення заходів, які передбачені воєнним станом [17].

Н. Пархоменко вказує, що правовий розвиток України суттєво змінився в умовах війни, починаючи ще з 24 лютого 2022 року, коли Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення на територію України [14, с. 28].

Через війну з'явилась необхідність розгляду та вдосконалення нинішнього законодавства, внесення до нього певних коректив, та прийняття низки нових законодавчих актів, які необхідні в нинішньому становищі держави. З цього випливає потреба зміни пріоритетів політично-економічних та соціально-економічних відносин, формування державної стратегії та запровадження механізмів, що забезпечують свободи та права окремого громадянина та держави в цілому [14, с. 29].

Воєнний період є причиною надзвичайного характеру правотворчості, який виявляється у її різноплановості та складності. Надзвичайність

правотворчості визначає створення правових актів поза законотворчої діяльності. Надзвичайне законодавство допомагає державі в критичних ситуаціях, забезпечує збереження та захист безпеки держави і суспільства [14, с. 29].

Надзвичайному законодавству притаманні такі ознаки: ряд обмежень, заборон та зобов'язань; тимчасовість; імперативність; закон може адресуватись як ряду окремих категорій юридичних і фізичних осіб на певних визначених територіях, так і абсолютно всім хто знаходиться під державною юрисдикцією тощо [14, с. 29].

Подібними ознаками можна описати ряд законів та підзаконних нормативно-правових актів, що є результатом правотворчості воєнного стану. Це законодавство регулює діяльність Збройних Сил України і різноманітних військових формувань, а також, організацію відносин в державі.

До таких актів відносяться:

- Закон України «Про основи національного спротиву» [34];
- Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [36];
- Закон України «Про загальну мобілізацію» [23];
- Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [33];
- Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [24];
- Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» [25];
- інші.

Зазначається, що у період перших двох місяців війни Верховна Рада України прийняла близько 70 законів та 30 постанов, серед яких первинними були тільки 5, а інші доповнювали або вносили змін до чинних законодавчих актів [14, с. 29].

Отже, правотворчі процеси принесли зміни у переважну частину сфер суспільних відносин та ряду нормативно-правових актів, але Конституція України та Конституція Автономної Республіки Крим залишились незмінними, через конституційну заборону змінювати їх у час воєнного стану. Це є запорукою стабільності суспільно-державного ладу, забезпечення правопорядку та законності [14, с. 30].

Не секрет, що у період війни особливого значення набуває військове право та законодавство, адже воно є запорукою перемоги та має високий ступінь інтенсивності. Таким чином, 01.01.2020 р. функціонування Збройних Сил України регулювалось понад 35 законами, 840 нормативно-правовими актами президентського рівня, 77 міжвідомчими наказами Кабінету Міністрів України, 342 наказами Міноборони України, 4 кодифікованими нормативно-правовими актами та 208 міжнародними договорами відомчого характеру. Дана статистика включає лише первинні законодавчі акти, що регулярно доповнюються та зазнають певних змін з метою вдосконалення. Серед таких законів можна виділити, наприклад, Закон України «Про службу військового капеланства» [39]. Але зважаючи на показники якості військового законодавства, можна помітити проблеми застарілості окремих законодавчих актів та потребу в систематизації законодавства сфери національної оборони та військової галузі. Окрім того, вказується, що необхідно ввести в дію механізми реалізації військового законодавства та звернути увагу на досвід інших держав, опираючись на професійність та фаховість під час правотворчості.

Упродовж війни наросла певна кількість проблем з безпекою та захистом як цивільних, так і військовослужбовців, постала проблема захисту дітей, що стало поштовхом для розуміння необхідності правового забезпечення діяльності збройних сил, формувань добровольців та волонтерів. Правотворчими суб'єктів було покладено увагу на військове право та законодавство. Серед більше ніж 100 нормативно-правових актів Верховної Ради України, що було затверджено з лютого по березень 2022 року, приблизно 20 відсотків прямо регулювали діяльність у національній обороні та військовій сфері [14, с. 30].

Зокрема, із-понад 100 нормативно-правових актів Верховної Ради України, які було прийнято у перші два місяці війни, приблизно 20 відсотків безпосередньо стосувалися врегулювання відносин у військовій сфері, у тому числі національній обороні. Так, у межах галузевого законодавства під час воєнного стану, особливості суспільно-правових відносин визначали більше ніж 80 відсотків наведених вище законодавчих актів Верховної Ради України [14, с. 30].

Якщо говорити про просторову дію нормативно-правових актів під час воєнного стану, то варто зазначити, що особливостями звичайного режиму дії чинного законодавства на території України є регулювання суспільних відносин на тимчасово окупованих територіях та збереження юридичної сили певних нормативно-правових актів. Українське законодавство все ще поширює або поширювало певний вплив на регіони держави, що знаходяться в окупації. До прикладу, в деяких місцевостях діяли владні органи та забезпечували своє функціонування за допомогою затвердження правових актів у межах їх повноважень [14, с. 31].

Військове законодавство посіло важливу роль в межах законодавчої системи нашої держави, що дало їй можливість забезпечувати порядок та дотримання закону на своїх територіях у тяжкий воєнний період.

2.2. Законодавчі акти щодо регулювання інформаційної політики України

Інформаційна політика України є сукупністю заходів, які направлені на забезпечення функціонування інформаційної сфери в державі та регулюється низкою нормативно-правових актів.

Серед законодавчих актів, що регулюють інформаційну політику України, можна виділити:

- Закон України «Про інформацію» [28];

- Закон України «Про доступ до публічної інформації» [21];
- Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [26];
- Закон України «Про захист персональних даних» [27];
- Закон України «Про державну таємницю» [20];
- Закон України «Про медіа» [29];
- Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [35];
- Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [16].

Закон України «Про інформацію» вказує низку напрямів державної інформаційної політики. До них відносяться: забезпечення створення українського інформаційного суспільства; забезпечення можливості доступу до інформації для всіх; створення однакових можливостей щодо використання інформації; здійснення прозорості та відкритої діяльності влади; формування інформаційних систем, мереж інформації, та електронного урядування; контроль за інформаційною безпекою держави; забезпечення розвитку та функціонування національних інформаційних ресурсів; розвиток міжнародної співпраці у інформаційній сфері та забезпечення входження держави до світового інформаційного простору [28].

Окрім того, Закон України «Про інформацію», встановлює суб'єкти та об'єкти інформаційних відносин, встановлює гарантії права на інформацію, надає відомості про охорону права на інформацію, визначає основні види інформаційної діяльності та види інформації, встановлює мову інформації. Закон, також, надає гарантії діяльності журналістів та медіа. Зокрема, наголошується на забороні цензури та перешкоджанні у поширенні інформації [28].

Закон України «Про інформацію» закріплює дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність за порушення інформаційного законодавства. Забороняється використовувати інформацію

зادля перешкоджання територіальній цілісності та суверенітету України та пропаганди повалення конституційного ладу, закликів до війни та різноманітної ворожнечі. Але закон зазначає, що інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є предметом суспільного інтересу та її нерозголошення може принести негативні наслідки [28].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» надає визначення терміну «публічна інформація» та встановлює право на доступ до інформації, яка належить владним суб'єктам та іншим розпорядникам публічної інформації [21].

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» узгоджує захист інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах. У даному законі регулюються відносини між: власником системи та користувачем; володільцем інформації та власником системи; різними власниками систем. Окрім того, встановлюється порядок доступу до системної інформації та розмежовуються умови обробки такої інформації [21].

Закон України «Про захист персональних даних» необхідний для захисту свобод і прав людини, зокрема, її персональних даних. Встановлюється, що персональні дані можуть бути конфіденційними, але й зазначається, що інформація про податковий борг, отримання бюджетних коштів, комунального або державного майна тощо не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом [27].

У час війни особливо актуальним є Закон України «Про державну таємницю». У ньому регулюється охорона державної таємниці, з метою захисту національної безпеки України [20].

Закон визначає яка інформація може бути віднесена до державної таємниці, а яка ні. Також, подається визначення, згідно з яким, державна таємниця є таємною інформацією оборонної сфери, сфер науки і техніки та сфери економіки, а її розповсюдження має негативний вплив на національну безпеку, що в свою чергу ставить під загрозу суверенітет та територіальну цілісність України [20].

Закон України «Про медіа» створений задля забезпечення свободи вираження поглядів та поширення інформації, можливості отримувати оперативну та достовірну інформацію, захист прав споживачів медіа-контенту та регуляції медіа-сфери щодо її відкритості, неупередженості та незалежності. Окрім того, закон визначає порядок формування, діяльності, повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, а також, її правовий статус [29].

Закон України «Про медіа», визначає такі завдання державної політики у медіа-сфері:

- захист споживачів інформації від її негативного впливу;
- забезпечення правдивості інформації та її збалансованого подання;
- вільне обговорення важливих для суспільства питань, плюралізм думок та ідеологічна багатоманітність;
- контроль за виконанням вимог та заборон у медіа-сфері в Україні;
- збудування здатного протистояти інформаційним небезпекам середовища інформації тощо [29].

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» встановлює організаційно-правову основу щодо забезпечення інтересів людини та громадянина, суспільства та держави, забезпечує інтереси України у кіберпросторі та охороняє державну політику у сфері кібербезпеки, координує діяльність державних органів, громадян, організацій, підприємств та установ забезпечуючи кібербезпеку [35].

Варто зазначити, що даний закон не поширюється на діяльність з інформацією, яка є державною таємницею та на технологічно-комунікаційні системи, що її обробляють. Також, закон не діє на відносини, які включають в себе діяльність з інформаційним змістом, що обробляється в технологічних та комунікаційних системах. Приватні інформаційні ресурси пов'язані з інтернетом, соціальними мережами та будь-які відносини чи послуги, що мають до них відношення, також не відносяться до цього закону, якщо їхній захист не передбачений законодавством [35].

До об'єктів кіберзахисту даний закон відносить комунікаційні системи будь-яких форм власності, якщо в них обробляються національні інформаційні ресурси, які державна влада, органи місцевого самоврядування, військові формування та правоохоронні органи використовують у своїх інтересах. Також, сюди відносяться комунікаційні системи, які необхідні для суспільного використання та реалізації правовідносин у галузі електронних державних послуг, електронного документообігу та комерції, електронного урядування. Окрім того, закон захищає об'єкти критичної інформаційної інфраструктури [35].

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» забезпечує захищеність суспільства, держави та особи від актів тероризму, виявлення причин та їх усунення, визначає умови, через які виникає тероризм та визначає організаційно-правові способи боротьби з ним, встановлює певні обов'язки та повноваження органам виконавчої влади, організаціям та громадським об'єднанням, посадовим особам або окремим громадянам, що мають відношення до цієї галузі, координує їхню діяльність та дає певні соціально-правові гарантії громадянам, що беруть участь у боротьбі з тероризмом [16].

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» встановлює заборону будь-яких способів поширення інформації, яка може завдати шкоди проведенню антитерористичної операції та несе загрозу заручникам та іншим людям, що знаходяться в місці проведення антитерористичної операції та за її межами. Окрім того, заборонено будь-яким способом розкривати інформацію, що містить дані про тактику та прийоми вищезазначеної операції, не можна розкривати дані про речовини та предмети, які можуть бути використані для вчинення терористичного акту [16].

Даний закон забороняє будь-які виправдання терористичних дій та пропаганду висловлювань осіб, що намагаються зірвати антитерористичну операцію. Карається законом розкриття даних щодо осіб, які беруть участь у антитерористичних заходах, якщо це вчинено без їх згоди [16].

Отже, у сучасних умовах повномасштабної війни правовий режим воєнного стану значно трансформував правотворчу діяльність в Україні, зумовивши її надзвичайний характер, динамічність і пріоритетність забезпечення національної безпеки. Введення воєнного стану не лише вплинуло на зміну процедур законодавчого процесу, а й зумовило тимчасові обмеження конституційних прав і свобод, актуалізувало потребу у прийнятті нових нормативно-правових актів та внесенні змін до чинного законодавства в межах законодавчої компетенції.

Разом з воєнно-правовими викликами, істотного значення набуває сфера інформаційної політики, яка визначає стратегію держави у боротьбі з дезінформацією, кіберзагрозами та інформаційно-психологічним тиском. Законодавче регулювання інформаційної сфери забезпечується широким комплексом нормативних актів, спрямованих на захист інформаційних прав громадян, гарантування доступу до публічної інформації, збереження державної таємниці, забезпечення кібербезпеки та протидію терористичним загрозам.

Таким чином, в умовах воєнного стану правотворчість в Україні набуває особливої ролі як інструменту забезпечення стабільності державності, обороноздатності та цілісності інформаційного простору, що вимагає від законодавчих органів гнучкості, оперативності та стратегічного бачення в ухваленні рішень.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (2022–2024 РР.)

3.1. Реалізація інформаційної політики в умовах збройної агресії

Зв'язок влади з українським суспільством, на думку вченого Ю. Ніколайця, вказує, є необхідним та важливим під час повномасштабного нападу Російської Федерації на Україну, адже це зміцнює довіру громадян до владних структур та допомагає полегшити реакцію громадськості на зумовлені війною непопулярні рішення. Попри це, гострим стало питання щодо обмеження інформації, яка може бути використана на користь ворогу. Тож, війна викликала чимало труднощів і в інформаційній сфері [12, с. 45].

Завдяки Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у 2022 р. було налагоджене військовим командуванням постачання електронних комунікаційних мереж та надання послуг засобів масової інформації, поліграфічних підприємств та дотичних установ, підприємств та організацій. Військове управління отримало змогу користуватись телевізійними центрами, радіостанціями та друкарнями задля своїх потреб. Було налагоджено проведення різноманітних пояснювальних робіт з цивільними та військовими [12, с. 51; 36].

Через регулярні обстріли цивільної інфраструктури виникла необхідність оповіщення громадян України про повітряні тривоги. Така інформація є критично важливою, адже може вберегти життя громадян та сприяє росту довіри до влади. В результаті цього, набула поширення система оповіщення про повітряні тривоги у певних телеграм-каналах та на спеціальних сайтах [12, с. 46].

Найближчим часом було створено низку офіційних телеграм-каналів різноманітними державними органами, відділеннями поліції, медичними та освітніми закладами тощо. Дані канали публікують певну інформацію, що може бути корисною громадянам, наприклад, дату та час роздачі гуманітарної допомоги, розклади потягів для евакуації, адреси «пунктів незламності» і тому

подібного. Такі оповіщення мають перевагу завдяки своїй оперативності [12, с. 46].

Варто зазначити, що завдяки певним відео, знятими військовими під час бойових зіткнень, у соціальних мережах, а особливо у телеграм-каналах, піднімали бойовий дух та віру у перемогу серед населення [12, с. 46].

На перший день повномасштабного вторгнення, 24 лютого 2022 року, було запроваджено всеукраїнський телемарафон «Єдині новини» (до 1 березня 2022 року «Єдині новини #UАразом»). А наступного дня Міністерство культури та інформаційної політики повідомило про безперервне мовлення цього телемарафону [12, с. 47].

Серед телеканалів, що брали участь в трансляції телемарафону можна виділити такі: 1+1; Україна 24; Інтер; Суспільне; СТБ/ICTV та інші. До них можна віднести і ті, що робили це безоплатно та добровільно. Загалом, трансляцією телемарафону почала займатись значна частина українських телеканалів [12, с. 47].

Від 19 березня 2022 року було підписано Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави». Це рішення було видане, як зазначається у документі, з метою забезпечення оборони держави, задля сприяння захисту інформаційної безпеки та здійснення сталого функціонування об'єктів цифрового ефірного мовлення під час війни. Рішення покладає обов'язок цілодобового моніторингу етерної мережі, резервну доставку телеканалів до цифрових передавачів із залученням альтернативного оператора супутникового зв'язку, обладнання головної станції мультиплексування, резервування супутникових каналів доставки програм та сталого функціонування об'єктів цифрового етерного мовлення та безперебійну трансляцію телевізійних каналів на Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення спільно з ТОВ «Зеонбуд» [12, с. 47; 30; 36].

Вчений Ю. Ніколаєць зазначає, що ціль телемарафону – стати платформою для цілодобового забезпечення громадян України важливою та актуальною інформацією, але незадовго ефір почали заповнювати повторами. І це, в свою чергу, сформувало ряд негативних вражень громадян щодо актуальності інформації у етері. Відмічається, що ще однією причиною падіння інтересу та довіри до телемарафону серед громадян є надавання переваги одним і тим же експертам протягом тривалого часу, що викликає критику щодо відсутності розгляду різних точок зору [12, с. 49].

Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» рекомендує обмежувати роботу інформаційно-комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів органам державної влади. У результаті цього певною частиною громад було повністю обмежено доступ до інформації на своїх офіційних вебсайтах. Інша ж частина громад зробила це лише частково. Зазначається, що були випадки недопускання журналістів до певної частини інформації щодо пленарних засідань та щодо діяльності місцевих громад, сесії яких проходили у закритому режимі. Стали зростати відмови у наданні даних у відповідь на запити щодо інформації [3; 12, с. 53–54].

У документі вказується: «Відновлення роботи інформаційних, інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів здійснюється у разі визначення дати завершення бойових дій або тимчасової окупації певної адміністративно-територіальної одиниці, включеної до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, а забезпечення роботи інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів на інших територіях здійснюється з урахуванням зумовлених умовами воєнного стану технічних

характеристик (можливостей). У разі появи загрози несанкціонованого доступу до інформаційних, інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів, зокрема внаслідок тимчасової окупації певної адміністративно-територіальної одиниці, адміністратори таких інформаційних, інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів невідкладно припиняють доступ користувачів до них в межах відповідної території, про що протягом двох днів інформують відповідних держателів інформаційних, інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій та Міністерство цифрової трансформації» [3].

Таким чином, в умовах воєнного стану реалізація ефективної інформаційної політики є ключовим чинником забезпечення національної безпеки, підтримки громадянського духу та протидії ворожій пропаганді. Практичні заходи інформаційної політики мають комплексний характер і передбачають узгоджену роботу органів влади, медіа, громадських організацій та суспільства.

До основних напрямів практичної реалізації належать: своєчасне й достовірне інформування населення, забезпечення інформаційної безпеки критичних об'єктів, протидія дезінформації та кібератакам, підтримка морального стану громадян через комунікаційні кампанії. Особлива увага приділяється розвитку стратегічних комунікацій, координації дій між державними структурами та створенню інформаційних продуктів, що консолідують суспільство навколо ідеї захисту незалежності України.

Отже, системна й професійна реалізація інформаційної політики під час воєнного стану є важливою передумовою збереження єдності держави, формування стійкості суспільства до інформаційних загроз та наближення перемоги.

3.2. Особливості функціонування інформаційного простору України у 2022–2024 роках

У період 2022–2024 років інформаційна сфера України зазнала суттєвих змін під впливом повномасштабної війни та глобальних інформаційних викликів. Інформаційний простір став одним із ключових фронтів протистояння, що вимагало оперативної адаптації як державної політики, так і роботи медіа та громадських ініціатив.

Вчений С. Глобенко зазначає, що на державу покладений обов'язок виконання ряду дій та проведення деяких заходів, направлених на створення інформаційної сфери в межах України та забезпечення запобігання та протидії небезпек, що спрямовані на пошкодження інформаційного простору держави [2, с. 70].

Вчений вказує на чотири основні області інформаційної дестабілізації українського простору Російською Федерацією під час її вторгнення:

- заколоти всередині українських еліт завдяки руйнуванню основ державності;
- дезорієнтація українських громадян шляхом інформаційно-психологічного впливу;
- деморалізація Збройних сил України, Служби безпеки України та інших;
- дискредитація військових та політичних управлінців України [2, с. 70].

Окрім того, дослідник приходить до висновку, що в теперішніх умовах зростання загроз дестабілізації національного інформаційного простору зростає актуальність забезпечення інформаційної безпеки держави. Для розробки ефективних стратегій реагування та захисту необхідно враховувати основні вектори потенційного впливу на суспільно-політичну стабільність. Необхідно брати до уваги непередбачувані ризикові ситуації, адже вони понесуть серйозні наслідки національній безпеці України [2, с. 79].

Згідно з Законом України «Про правовий режим воєнного стану» функціонування приймально-передавальних радіостанцій та передача інформації засобами комп'ютерних мереж могла регулюватись та обмежуватись. Військові управління, також, отримали право вилучати різноманітні електронні пристрої для комунікації, телевізійні та комп'ютерні засоби зв'язку [12, с. 51; 36].

3 березня 2022 р. було видано Наказ «Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» тодішнім головнокомандувачем Збройних Сил України В. Залужним. Даний наказ встановив головні напрямки зв'язку з медіа та встановив перелік забороненої до розголошення інформації. Наприклад, забороняється поширювати будь-які дані про передавання зброї для Збройних Сил України, місця дислокації та пересування військових та публікації щодо попадання ракет ворожої держави у цілі. Окрім того, заборонено займатись факт-чекінгом спецслужб та силових структур держави. В документі прояснюються акредитаційні умови працівників засобів масової інформації та встановлюються правила та обмеження щодо їх діяльності у зоні бойових дій. Забороняється допуск представників засобів масової інформації на військові об'єкти та розповсюдження ними даних, які можуть зашкодити проведенню військових завдань та дій щодо забезпечення збереження територіальної цілісності держави. Щоб отримати можливість діяльності у зоні бойових дій, представник прес-служб центральних органів виконавчої влади та засобів масової інформації повинен був отримати спеціальну прес-карту Збройних Сил України [12, с. 51–52; 32].

У квітні 2022 року з'явилась спільна заява Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони та представників засобів масової інформації про те, що журналісти можуть здійснювати збирання інформації відразу після обстрілу, якщо їхня інформаційна продукція щодо подій навколо певних військових об'єктів опублікується через 12 годин, а якщо навколо цивільних, то через 3 години. Була висунута рекомендація для

військових адміністрацій, щодо розголошення інформації про пошкодження нанесені ворогом протягом доби після інциденту [12, с. 52–53].

Отже, після оприлюднення спільної заяви Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України працівники медіа отримали можливість розголошення інформації про ворожі удари та руйнування. Журналісти стали єдиною групою осіб, які отримали право безперешкодно добувати й розповсюджувати подібну інформацію [12, с. 53].

3 березня 2022 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність». Даний закон встановлює міру покарання громадянам України, що займалися розповсюдженням агітації у закладах освіти щодо збройної агресії, та затвердження окупації територій України [12, с. 53; 18].

Діяльність, спрямована на співпрацю з агресором, та різноманітна пропаганда політичного характеру на його підтримку мпе покарання – позбавлення волі від 10 до 15 років, а також відбирає можливість займати деякі посади та вести деяку діяльність, з можливістю конфіскації майна [12, с. 53; 18].

Важливо зазначити, що карається і будь-яке публічне заперечення вчинення збройного нападу на територію України. До публічних заперечень відносяться не тільки поширення заперечень агресії у засобах масової інформації, а й висловлення такої позиції в інтернеті [12, с. 53; 18].

Згодом, 1 квітня 2022 року з'являється Закон України «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації». Саме цей закон встановив кримінальну відповідальність за розповсюдження несанкціонованих інформаційних матеріалів про рух різноманітної зброї в Україну та за переміщення або місце перебування Збройних сил України або інших легальних військових угруповань. Також, за вчинення подібних дій з метою наживи або

через співпрацю з ворогом, чи якщо така інформація призвела до тяжких наслідків, посилюється покарання [12, с. 53; 19].

Варто зазначити, що регулювання доступу до місцевих інформаційно-комунікаційних мереж та публічних електронних реєстрів стало вагомим аспектом забезпечення інформаційної політики в умовах воєнного стану. Через тимчасову окупацію певної території України з'явилась небезпека на рахунок того, що ворог може використовувати реєстрові дані у своїх цілях, з метою нанести шкоду національній безпеці держави. До прикладу, отримання агресором інформації щодо нерухомого майна в Україні несе потенційну небезпеку того, що він може, наприклад, намагатись отримати конфіденційні дані щодо власників майна, або їх змінити [12, с. 53–54].

В результаті потенційної небезпеки отримання агресором даних з реєстрів, на основі постанови Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» з'явилась рекомендація для органів місцевого самоврядування – обмежувати або ж цілком зупинити роботу інформаційно-комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів [3; 12, с. 54].

Березень 2022 року став періодом, коли Верховна Рада доповнила Кримінальний кодекс статтями 435-1 та 436-2. У них йдеться про те, що будь-які заперечення збройної агресії та возвеличення її виконавців несе за собою кримінальну відповідальність. У цьому ж Кримінальному кодексі України відтепер відмічена відповідальність за посягання на гідність та честь військових, і розповсюдження або виготовлення подібних матеріалів [12, с. 56].

З появою у грудні 2022 р. Закону України «Про медіа» було прописане визначення медіа як засобу поширення масової інформації незалежно від її форми, який має редакційний контроль та періодично з'являється у публічному просторі зі стійкою назвою. Також, закон дає визначення поняття аудіовізуального медіа як сервісу, який надає доступ до навчальних, розважальних та інформаційних мереж завдяки електронним комунікаційним

мережам за редакцією суб'єкта у медіа-сфері. У свою чергу, онлайн-медіа кваліфікуються як медіа, що розповсюджують інформацію за допомогою інтернет-мережі на своїх вебсайтах у різноманітних формах [12, с. 57; 29].

Даний закон вміщує в собі заборону на розповсюдження інформації, яка не визнає тяжкі злочинні дії тоталітарних комуністичного та нацистського режимів, намагається забезпечити глорифіковані образи особам, які правили комуністичною партією або займали посади в органах державної безпеки. Вважається злочинним переслідування борців за незалежність минулого століття. Разом з цим, виправдання та заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України також потрапило під заборону. Визнано неприпустимим принизливе ставлення до української мови, як державної, а разом з тим заперечення державності України та невизнання існування українців як нації та народу [12, с. 57; 29].

У 2024 році активно дискутують щодо заборони або певних обмежень у роботі месенджера Telegram, який під час повномасштабного вторгнення став інструментом пропаганди через відсутність цензури у ньому. Окрім того, через даний додаток проходить велика кількість неперевіреної інформації та фейків, а його адміністрація не йде на контакт з владою. Таким чином, протягом осені 2024 року низка військових адміністрацій та органів влади видала розпорядження щодо заборони використання даного месенджера у своїх установах. Так, наприклад, Тернопільська обласна військова адміністрація видала розпорядження від 3 жовтня 2024 р. № 526/01.02-01 «Про заборону використання месенджера Telegram в обласній військовій адміністрації» [22].

У наведеному документі вказано, що встановлення та використання месенджера Telegram забороняється на службових пристроях в обласній військовій адміністрації, а також вводиться обмеження щодо використання додатку в службових цілях задля зведення до нуля ймовірності виникнення кіберінцидентів та забезпечення доступного та конфіденційного використання службової інформації у військовій адміністрації. На керівників структурних підрозділів обласної військової адміністрації покладається здійснення даних

заходів. Також, наказується ввести аналогічну заборону районним військовим адміністраціям [22].

Подібні накази видали навіть деякі університети, вказуючи на своє відношення до об'єктів критичної інфраструктури. До прикладу можна привести наказ від 04.11.2024 № 860 «Про обмеження використання месенджера «Telegram» в університеті як об'єкті критичної інфраструктури». Цей наказ видано Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка [31].

Таким чином, слід зауважити, що основними особливостями цього періоду стали: активізація стратегічних комунікацій, централізація та координація офіційних повідомлень, розвиток системи спростування фейків та протидії дезінформації. Значної ваги набуло питання кібербезпеки, захисту цифрових платформ та особистих даних громадян. Водночас відбулося активне зростання впливу соціальних мереж як каналів оперативної інформації та громадської мобілізації.

Попри постійні інформаційні атаки з боку ворога, українська інформаційна сфера продемонструвала високу стійкість, адаптивність та здатність об'єднувати суспільство навколо національних цінностей. Це стало важливим чинником підтримки внутрішньої стабільності та формування позитивного міжнародного іміджу України.

Досвід 2022–2024 років підтвердив: інформаційна сфера в умовах війни є не лише простором для обміну знаннями, а й потужною зброєю у боротьбі за незалежність та майбутнє держави.

ВИСНОВКИ

Інформаційна політика посідає вагоме місце у функціонуванні держави, адже безпосередньо від неї залежить формування, поширення та захист інформації. Завдяки цим процесам відбувається взаємодія громадян з державою.

Інформаційна політика важлива задля забезпечення функціонування інформаційної системи та захисту інформаційного поля України від зовнішніх та внутрішніх загроз, що особливо актуально під час війни.

Діджиталізація та глобалізація суспільства – це нові виклики для держави, тому здатність інформаційної політики адаптуватись до нових умов є надзвичайно важливою.

Найбільше уваги потребує інтеграція державних інституцій та громадськості в рамках єдиного інформаційно-комунікаційного простору, що дозволить не лише забезпечити національну безпеку, але й сприяти відновленню країни в післявоєнний період. Роль інформаційної політики у забезпеченні державної безпеки та вільного доступу до інформації є значущою, і тому її ефективна реалізація потребує комплексного підходу до сучасних суспільно-політичних процесів.

Державна інформаційна політика є базою для забезпечення інформаційної безпеки, яка в своє чергу є частиною національної безпеки держави. Інформаційна політика забезпечує не лише національну інформаційну безпеку, а й глобальну, завдяки створенню певних міжнародних організацій та забезпеченню діяльної та ефективної протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам, шляхом використання певних правових та технічних засобів.

Стратегічний підхід до інформаційної безпеки, визначений в національних документах, зокрема «Стратегії національної безпеки України» та «Стратегії інформаційної безпеки» [37], що мають на меті не тільки захист інтересів державних структур, але й створення умов для розвитку громадської медіа-грамотності.

Не менш важливим аспектом є розвиток національної системи стратегічних комунікацій, сприяння формуванню позитивної громадської думки щодо влади та засобів масової інформації та захисту прав журналістів. У цьому контексті також підкреслюється необхідність удосконалення законодавчої бази та посилення відповідальності за порушення інформаційної безпеки в умовах воєнного стану.

Умови воєнного стану вимагають адаптації законодавства до змін, що постають у сьогоденні. В результаті цього, ми бачимо низку змін у правотворчості, викликаних потребою оборони держави та забезпечення інформаційної безпеки України.

Але, зазначається, що під час воєнного стану забороняється зміна Конституції України [5] та Конституції Автономної Республіки Крим.

Можна сказати, що правотворчі процеси, які мають надзвичайний характер, нині забезпечують благоустрій та правопорядок у державі, допомагають у реалізації стратегічного планування під час війни.

До законів та підзаконних нормативно-правових актів, що є результатом воєнної правотворчості, ми можемо віднести: Закон України «Про основи національного спротиву» [34], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [36], Закон України «Про загальну мобілізацію» [23], Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [33] та ряд інших документів.

Особлива увага надана питанням удосконалення військового законодавства, яке потребує систематизації та актуалізації з урахуванням сучасних вимог оборонної сфери.

Важливо вказати, що в перші місяці війни було прийнято значну кількість законодавчих актів, які визначали правила військової служби, мобілізації та організації трудових відносин в умовах воєнного стану.

Законодавча база, що забезпечує інформаційну політику України, є надзвичайно важливою в сучасних умовах, враховуючи необхідність

регулювання інформації під час сучасної війни, яка також ведеться в інформаційно-технологічному просторі.

Інформаційне законодавство складається з низки нормативно-правових актів, що охоплюють різні аспекти інформаційних відносин. До них відносяться, наприклад, такі: Закон України «Про інформацію» [28], Закон України «Про доступ до публічної інформації» [21], Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [26], Закон України «Про захист персональних даних» [27], Закон України «Про державну таємницю» [20], Закон України «Про медіа» [29], Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [35], Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [16] та багато інших.

Вагома частина цих законодавчих актів встановлює механізми захисту від інформаційних загроз, які особливо актуальні в воєнний період.

В умовах воєнного стану інформаційна політика України зазнала значних змін, спрямованих на забезпечення національної безпеки та оперативного інформування громадян щодо небезпек, наприклад, ракетних ударів державою-агресором. У цей період набуло значного поширення оповіщення про повітряні тривоги, в результаті чого була створена низка телеграм-каналів, в тому числі й органами влади. Проте, з часом, постало питання щодо надійності даного месенджера, адже він може становити загрозу національній безпеці неконтрольованим поширенням неперевіреної інформації та пропаганди.

Задля запобігання витоків критично важливої інформації вводились обмеження в роботі публічних електронних реєстрів, закривався доступ до них на офіційних вебсайтах органів влади.

В період 2022–2024 років з'явилась низка різноманітних заходів щодо забезпечення національної безпеки та ефективного керування інформацією під час війни. Введення обмежень щодо поширення інформації, контроль за діяльністю медіа та боротьба з колабораційною діяльністю стали важливими складовими виконання інформаційної політики під час воєнного стану.

Цьому сприяють такі нормативно-правові акти: Наказ «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [32], Закон України «Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації» [19], Постанова Кабінету Міністрів України № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» з'явилась рекомендація для органів місцевого самоврядування обмежувати або ж цілком зупинити роботу інформаційно-комунікаційних систем та публічних електронних реєстрів [3]» та інші.

Основними напрямками реалізації інформаційної політики в умовах війни є: оперативне та достовірне інформування населення про ситуацію в державі; протидія інформаційним загрозам: фейкам, дезінформації, кібератакам; формування позитивного міжнародного іміджу України через дипломатичні та медіа-канали; підтримка національної єдності та морального духу громадян через інформаційні кампанії; розвиток кібербезпеки та захист цифрового середовища; регулювання діяльності медіа в умовах воєнного стану для уникнення витоків важливої інформації.

Вважаємо, що комплексне нормативно-правове забезпечення у поєднанні з практичними заходами дозволяє Україні ефективно захищати власний інформаційний простір, мобілізувати суспільство та сприяти стійкості країни в умовах збройної агресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бартош Н. Актуальні питання удосконалення реалізації державної інформаційної політики України в умовах гібридної війни. *Публічне урядування*. 2021. № 3(28). С. 17–24.
2. Глобенко С. Моделювання публічного управління захистом інформаційного простору в контексті застосування ризик-орієнтованого підходу. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 1(15). С. 67–81. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/issue/view/17/41> (дата звернення: 28.02.2025)
3. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану: постанова від 12.03.2022 № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-п#Text> (дата звернення: 25.02.2025).
4. Каранфілова О. Складові державно-правового механізму інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених*. (м. Одеса, 19–21 листопада 2024 р.). Одеса. 2024. С. 70–73.
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.02.2025).
6. Котерлін І. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 150–155.
7. Котляров В. Система забезпечення інформаційної безпеки України. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2024. № 2(74). С. 45–49.

8. Кримінальний кодекс України: Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.02.2025).
9. Маланчук Л., Данилюк А. Аналіз системи інформаційної безпеки в Україні та пріоритети її удосконалення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. № 4(96). С. 174–182.
10. Мирошніченко А. Інформаційна політика в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. № 4. С. 41–45.
11. Мохова Ю., Луцька А. Суть та головні напрямки державної інформаційної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1349> (дата звернення: 26.02.2025).
12. Ніколаєць Ю. Державна інформаційна політика України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації: суспільно-мобілізаційний потенціал і ефективність. *Political Studies*. 2024. № 1(7). С. 42–67.
13. Новицький В. Стратегічні засади забезпечення інформаційної безпеки в сучасних умовах. *Інформація і право*. 2022. № 1(40). С. 111–118.
14. Пархоменко Н. Особливості правотворчої діяльності за умов воєнного стану. *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 28–33.
15. Прилипко В. Специфіка норм інформаційного права в умовах воєнного стану в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: Матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 22-23 грудня 2023)*. Кременчук. 2023. С. 229–232.
16. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

17. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 20.02.2025).

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

19. Про внесення змін до статті 114-2 Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за несанкціоноване розповсюдження інформації про засоби протидії збройній агресії Російської Федерації: Закон України від 01.04.2022 № 2178-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2178-20#Text> (дата звернення: 25.02.2025)

20. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

21. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

22. Про заборону використання месенджера Telegram в обласній військовій адміністрації: розпорядження від 03.10.2024 № 526/01.02-01. URL: <https://oda.te.gov.ua/npas/pro-zaboronu-vykorystannia-mesendzhera-telegram-v-oblasnii-viiskovii-administratsii> (дата звернення: 25.02.2025).

23. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 65/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65/2022#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

24. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 26.02.2025).

25. Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію»: Закон України від 03.03.2022 № 2105-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#Text> (дата звернення: 26.02.2025).

26. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

27. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

28. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

29. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

30. Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави: Рішення від 18.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-22#n2> (дата звернення: 25.02.2025).

31. Про обмеження використання месенджера «Telegram» в Університеті як об'єкті критичної інфраструктури: наказ від 04.11.2024 №860. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_7/nakaz_obmezhennia_telegram.pdf (дата звернення: 25.02.2025).

32. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками медіа на час дії правового режиму воєнного стану: Наказ від 03.03.2022 № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785?an=1> (дата звернення: 25.02.2025).

33. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

34. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

35. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

36. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

37. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України; Стратегія від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n14> (дата звернення: 26.02.2025).

38. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави»: Указ Президента України від 19.03.2022 № 151/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151/2022#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

39. Про службу військового капеланства: Закон України від 30.11.2021 № 1915-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#Text> (дата звернення: 26.02.2025).

40. Савосько Т. Державна інформаційна політика України під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації. *Věda a perspektivy*. 2024. Вип. 2(33). С. 118–128.

41. Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики. *Аспекти публічного управління*. 2024. № 12(1). С. 22–28.